

KARŞILAŞTIRMALI SİYASETİN TEMELLERİ

Kenneth Newton, Jan W. van Deth

İçindekiler

İkinci Baskıya Önsöz.....	XVI
Teşekkürler	XVII
Giriş	1
Neden Karşılaştırmalı Siyaset	1
Kendimizi ve Ülkemizi Anlamak	1
Diğer Ülkeleri Anlamak.....	2
Geçerli Genellemeler İnşa Etmek	2
Uluslararası Karşılaştırmalı Siyasetin Avantajları ve Dezavantajlar	4
Uluslararası Karşılaştırmalı Siyasetin Artıları ve Eksileri.....	5
Değerlere İlişkin Sorulara Yanıt Veremez	5
Kanıt Eksiği Çeker	5
Olasılıklarla İlgilenir, Kesinlikler Ya Da Kanunlarla Değil	6
Ölümcül Bir Kusuru Vardır; Ölçebildiği Şey İncelemeye Değer Değildir	6
Dünyadaki Her Ülke Kendine Özgüdür, Dolayısıyla	
Karşılaştırmalar İmkânsızdır	7
Kitap Boyunca Karşınıza Çıkacak Temalar – Dikkat Etmeniz	
Gerekenler	8
Kurumların Önemi	9
Tarihin Önemi	9
Siyasetin Sosyal ve Ekonomik Temeli	9
Siyasetin Önemi	10
Bir Detay Yığınyından Genel Tiplere	10
Kısım I	
Devlet: Kökenleri ve Gelişimi.....	11
1 Modern Devletin Gelişimi.....	13
Devlet Nedir?.....	14
Egemenlik Sahası, Halk ve Egemenlik.....	19
Modern Devletin Doğuşu	23

Devletin Tarihsel Kökenleri ve Gelişimi	23
Devlet Oluşumu ve Ulus İnşası	24
Devlet Oluşumu: Nüfuz	25
Ulus İnşası: Standartlaştırma	25
Kitle Demokrasileri: Eşitleme	25
Refah Devletleri: Yeniden Dağıtım	26
Katalizörler: Savaş ve Kapitalizm	26
1945 Sonrası Artış	28
Devlet Teorileri	29
Anayasal Yaklaşımlar	30
Etik ve Ahlaki Yaklaşımlar	30
Çatışmacı Yaklaşımlar	30
Çoğulcu Yaklaşımlar	31
Diğer Teoriler	31
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	31
Karşılaştırma Dersleri	32
Ek Okumalar	33
İnternet Siteleri	33
2 Devletler ve Demokrasi	34
Neden Devletleri İnceleyelim?	35
Modern Devlet ve Demokrasi	39
Yurttaş Hakları	39
Seçimler ve Parlamentonun Hesap Verme Sorumluluğu	40
Demokrasi ve Demokratik Devletlerin Doğuşu	41
Yeniden Dağıtım ve Refah Devleti.....	46
Devlet ve Toplum Teorileri.....	47
Devletin Üstünlüğü	47
Devletin Bağımlılığı	48
Karşılıklı Bağımlılık	49
Ayrılma ve Özerklik	49
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	50
Karşılaştırma Dersleri.....	50
Ek Okumalar	51
İnternet Siteleri	52
3 Demokratik Değişim ve Süreklilik.....	53
Demokrasiye Geçiş Süreçleri	54
Demokratikleşmenin Sınırları	57
Yerleşik, Kısmi ve Kusurlu Demokrasiler	59
Demokratik Değişim ve Süreklilik	59
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	65
Karşılaştırma Dersleri.....	65

Ek Okumalar	66
İnternet Siteleri	67

Kısım II

Devlet Yönetimi: Yapılar ve Kurumlar..... 69

4 Anayasalar	71
Anayasa Nedir ve Neden Anayasalarımız Var	72
Kuvvetler Ayrılığı	75
Yürütme	75
Yasama	76
Güçlü ve Zayıf İki Meclisli Sistemler	79
İkinci Meclisin Üye Yapısı	79
Yargı	79
Yargı Eylemciliği	81
Üniter ve Federal Devletler	82
Anayasalcılığın Sınırları	82
Anayasal ve Kurumsal Teoriler	83
“Eski Anayasacılık”	83
“Yeni Anayasacılık”	85
“Yeni Kurumsalcılık”	86
Temayüllerin Harekete Geçirilmesi	86
Kurumsal Etki, Kurallar ve Devinimsizlik	87
Marksist Yapısalcı Teori	87
Yönetişim	88
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?.....	88
Karşılaştırma Dersleri.....	89
Ek Okumalar	90
İnternet Siteleri	90

5 Başkanlık Sistemi ve Parlamenter Sistem..... 91

Başkanlık Sistemleri.....	92
Parlamenter Sistemler	94
Yarı Başkanlık Sistemleri	96
Başkanlık Sistemlerinin, Parlamenter Sistemlerin ve Yarı Başkanlık Sistemlerinin Karşılaştırılması	97
İlgili Teoriler.....	99
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?.....	102
Karşılaştırma Dersleri.....	102
Ek Okumalar	103
İnternet Siteleri	103

6 Yönetimin Farklı Düzeyleri: Uluslararası, Ulusal ve Ulus Altı Düzeyler	105
Ulus Üstü ve Uluslararası Yönetim Düzeyi.....	107
Konfederasyonlar	107
Ulusal Düzey: Federal ve Üniter Devletler	109
Kayda Değer Biçimde Farklı Coğrafi Bölgelere Sahip Ülkeler	112
Pratikte Üniter ve Federal Sistemler	114
Yarı Federal Özellikler	114
Yerel Yönetim	117
Birörnek Sistemler	118
İkili Sistemler	118
Yerel Öz Yönetim	118
Merkez-Yerel Arasındaki Siyasi Çatışma	119
Demokrasi, Büyüklük ve Verimlilik	120
Genel Amaçlı Makamlar	121
Ortak Organlar	121
Özel Amaçlı Makamlar	122
Yerel Yönetimin Yeniden Yapılandırılması	122
Farklı Yönetim Düzeyleri Arasındaki Karşılıklı Etkileşim	125
Merkezeleşme ve Âdemi Merkezeleşme Yanlısı ve Karşıtı Savlar	125
Merkezeleşme Yanlısı Savlar.....	126
İlgili Teoriler.....	127
Felsefi ve Siyasi Teoriler: Mill ve Tocqueville	127
Çoğulcu Teori	127
İktisadi Teoriler	128
Rasyonel Seçim	128
Yerel Yönetim Bakımından Rasyonel Seçim Teorisi	129
Merkez-Çevre İlişkileri	130
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?.....	131
Karşılaştırma Dersleri.....	131
Ek Okumalar.....	132
İnternet Siteleri	132
7 Politika ve Yasa Yapımı: Yürütme ve Yasama	134
Kanun Yapımı: Yürütme ve Yasama	135
Yürütme Organlarının Yükselişi	136
Yürütme Organlarının Artan Gücü?	139
Yasamanın İşlevleri	141
Kamuoyunun Temsili	141
Meşrulaştırma	142
Kanun Yapımı	142
Yürütmenin Gözetim Altında Tutulması ve İdare	143
Yasama Komiteleri	144

Demokratik Kurumlara İlişkin Teoriler: Uzlaşma ve Çoğunluk Sistemleri	146
Çoğunluk Demokrasisi Ya Da “Westminster Modeli”	146
Uzlaşma Demokrasisi	148
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	149
Karşılaştırma Dersleri	149
Projeler	150
Ek Okumalar	150
İnternet Siteleri	151
8 Uygulama: Kamu Bürokrasisi	152
Devlet Bürokrasisinin Örgütlenmesi	153
Uygulama: Kamu Bürokrasisi	153
Politika Yapımı ve İdare	157
Memur Diktatörlüğü?	158
Memurların Gücü	158
Denetim Mekanizmaları	159
Yeni Kamu Yönetimi: Devleti Yeniden Keşfetmek	160
Özelleştirme ve Piyasa Verimliliği	160
Güçlendirme	161
Kamu Bürokrasisi Teorileri	161
Kayırmacılık	164
Yeni Sağ, Rasyonel Seçim ve Yeni Kamu Yönetimi	164
Rasyonel Seçim ve Bürokrasi	165
Yeni Kamu Yönetimi	165
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	166
Karşılaştırma Dersleri	167
Ek Okumalar	167
İnternet Siteleri	168

Kısım III

Yurttaşlar, Elitler ve Çıkarların Uzlaştırılması..... 169

9 Siyasi Tutumlar ve Davranış	171
Siyasi Tutumlar	172
Siyasi Çıkarlar ve Kimlik	172
Siyasi Kültür	173
Kalıcılık	174
Örüntü	175
Yurttaşlık Kültürü	175
Bilişsel Boyut	175
Duygusal Boyut	175
Değerlendirici Boyut	175

Materyalizm ve Post-Materyalizm	177
Alt Kültürler ve Elit Kültürleri	179
Siyasi Yarılımlar	180
Farklı Yarılma Hatları	181
Siyasi Davranış	184
Siyasi Davranış Biçimleri	185
Geleneksel ve Geleneksel Olmayan Siyasi Davranış	186
Siyasi Davranış Örüntüleri	187
Çoğu İnsan Politik Değildir	187
Gelişigüzel Siyasi Katılım	188
Katılım Oranları Artıyor	189
Katılımdaki Kayda Değer Çeşitlilik	189
Seçmenler Aptal Değildir	189
Siyasi Katılıma İlişkin "Standart Model"	190
Toplumsal Cinsiyet, Yaş ve İkamet Süresi	191
Siyasi Elitler	191
Değişen Tutum ve Davranışlar	191
İlgili Teoriler	193
Marksist Teori, Sınıf Teorisi	193
Elit Teorisi	193
Rasyonel Seçim Teorisi	194
Sosyal Sermaye Teorisi ve Siyasi Katılım.....	195
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	195
Karşılaştırma Dersleri.....	196
Ek Okumalar.....	196
İnternet Siteleri	197
10 Baskı Grupları ve Toplumsal Hareketler	198
Siyasi Bağlantılar	199
Gönüllü Örgütleri ve Baskı Grupları	199
Baskı Grupları ve Siyasi Partiler	201
Toplumsal Hareketler	203
Eylem Halindeki Baskı Grupları ve Toplumsal Hareketler	205
Gruplar ve İlgilendikleri Meseleler	206
Hükümetin Niteliği	207
İktidarın Belirleyenleri	210
Grup Özellikleri	211
Siyasi Ortam	212
Korporatizm, Devlet Benzeri Yapılar ve Üçayaklı Koalisyon/ Çoğulculuk	213
Korporatizm	213
Devlet Benzeri Yapılar	214
Üçayaklılık/Çoğulculuk	215

Uluslararası Devlet Dışı Örgütlenmeler	216
Gruplar, Baskı Grupları ve Demokrasi	216
Gönüllü Örgütlerine İlişkin Teoriler	217
Çoğulculuk	217
Marksist/Elitist Teori	219
Sosyal Sermaye ve Sivil Toplum Teorisi	220
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	221
Karşılaştırma Dersleri.....	222
Ek Okumalar	222
İnternet Siteleri	223
11 Kitle İletişim Araçları	224
Kitle İletişim Araçları ve Demokrasi	225
Medyanın Düzenlenmesi	227
Kamusal Hizmet Modeli	227
Piyasa Modeli	229
Medya Sahipliği ve Kontrolü	233
Yeni Medya Teknolojisinin Etkisi: Küreselleşme ve E-Siyaset.....	234
İlgili Teoriler.....	239
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	243
Karşılaştırma Dersleri.....	243
Ek Okumalar	244
İnternet Siteleri	244
12 Seçmenler ve Seçimler	245
Seçimler	246
Demokratik Seçimler	246
Seçim Sistemleri	246
Seçimlere Katılım Oranları	250
Düşen Seçimlere Katılım Oranları?	251
Seçimlere Katılım Oranının Belirleyenleri	252
Sisteme Bağlı Değişkenler	252
Bireysel Özellikler	254
Partiler ve Oy Kullanma.....	255
Ekonomi ve Oy Kullanma, Toplumsal Tabakalaşma	255
Din ve Oy Kullanma	256
Diğer Oy Kullanma Örüntüleri	258
Partilere Oy Vermede Yeni Örüntüler	258
Meksika'da Gelenek ve Değişim	260
İlgili Teoriler.....	261
Sosyolojik Yaklaşımlar: Columbia Okulu	261
Psikolojik Yaklaşımlar: Michigan Okulu	262
Rasyonel Seçim.....	263

Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	265
Karşılaştırma Dersleri.....	265
Ek Okumalar	266
İnternet Siteleri	266
13 Parti	269
Parti Örgütlenmesi.....	269
Yeni Partiler ve Hareketler	271
Parti Sistemleri ve Parti Aileleri	272
Parti Aileleri	272
Parti Sistemleri	273
Tek Parti Hükümeti ve Koalisyon Hükümeti	276
Koalisyon Hükümeti	277
Koalisyonlar ve Yönetimin Etkinlik Düzeyi	280
Partiler ve Demokrasi	281
Parti Teorileri	281
Duverger Yasası	283
Koalisyon Teorisi	284
Çoğunluk Hükümetlerine ve Uzlaşya Dayalı Hükümetlere Yeniden Bakmak	285
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?.....	287
Karşılaştırma Dersleri.....	287
Ek Okumalar	288
İnternet Siteleri	288
Kısım 4	
Politika ve Performans	289
14 Siyasi İdeolojiler: Muhafazakârlık, Liberalizm, Hıristiyan Demokrasisi ve Sosyalizm	291
İdeolojinin Doğası.....	292
Dört Demokratik İdeoloji	294
Muhafazakârlık	294
Liberalizm	297
Daha Az Önemli Üç Düşünce Okulu	304
Milliyetçilik	304
İdeoloji Teorileri	307
Marksist ve Neo-Marksist Teoriler	308
Maddi ve Maddi Olmayan Çıkarlar	309
İdeolojinin Sonu ve Tarihin Sonu	310
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?.....	311
Karşılaştırma Dersleri.....	312
Ek Okumalar	312
İnternet Siteleri	313

15 Karar Alma Süreçleri.....	315
Kamu Politikaları: Nitelikleri ve Önemi.....	316
Hedefler ve Sonuçlar	316
Politika Yapım Süreçlerinin Doğası	316
Kamu Politikası Döngüsü.....	318
Karar Alma	321
Araç Seçimi	322
Uygulama	323
Çıktılar ve Sonuçlar	324
Değerlendirme ve Geri Bildirim	324
Kamu Politikası Yapıları	325
Korporatizm	326
Çoğulculuk	328
İlgili Teoriler.....	331
Rasyonel-Kapsamlı Model	331
Aşamalı Model	333
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?.....	334
Ek Okumalar.....	335
İnternet Siteleri	336
16 Savunma ve Güvenlik.....	338
Devlet ve Güvenlik	338
Savunma Ve Ulusal Güvenlik	339
Haklı Savaşlar	341
Askeri Harcama	344
İç Hukuk ve Düzen.....	345
Kanunların Uygulanması	345
Suç, Ceza ve Önleme	346
Diğer Koruma Biçimleri	349
Bilgilendirme Şartı	349
Sertifikasyon	349
İzinler	350
Ürün Güvenliği	350
Devlet Güvenliğinin Sınırları	351
Terörizm	351
Uluslararası Suç	352
Yozlaşma	352
Devlet İktidarının Sınırları	352
Güvenlik ve Çatışma Teorileri.....	353
Çatışmanın Kökenleri	354
Realizm ve Idealizm	354
Politika Toplulukları	355
Askeri-Sınai Kompleks	356

Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	356
Karşılaştırma Dersleri.....	357
Ek Okumalar	358
İnternet Siteleri	358
17 Refah Devleti	360
Refah Devletleri ve Yeniden Dağıtım.....	361
Sosyal Güvenlik.....	363
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Harcama	363
Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Karşılaştırılması	366
Sosyal Harcama Düzeyi	366
Sosyal Harcamaların Bileşimi	367
Sosyal Harcamalardaki Eğilimler	369
Emeklilik ve Sağlık Programları	371
Emekli Maaşları	371
Sağlık	373
Sosyal Güvenlik ve Vergilendirme	374
Refah Devleti Teorileri.....	376
Çatışma Odaklı Yaklaşımlar	377
İşlevselci Açıklamalar	378
Kurumsal Yaklaşımlar	379
Uluslararası ve Ulus Ötesi Bağımlılıklar	380
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	380
Karşılaştırma Dersleri.....	381
Ek Okumalar.....	382
18 Demokratik Devletin Geleceği	383
Devletler ve Egemenlik	384
Geleneksel Devletler, Proto-Devletler ve Ulus Üstü Devletler	385
Devlete Meydan Okuyan Şeyler	387
Uluslararası Örgütlerin Önemi	390
Devlet Geri Mi Çekiliyor?	390
Sınırlar Olmaksızın Demokrasi	392
Demokrasinin Niteliği	392
Devlet ve Hükümet Reformu	393
Gelecek.....	397
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?	398
Karşılaştırma Dersleri	398
Ek Okumalar	399
İnternet Siteleri	399
Ek: Neyi, Nasıl Karşılaştırmalıyız?	400
Çok Sayıda Ülkeyi Mi, Az Sayıda Ülkeyi Mi Karşılaştıralım?	401

Çok Sayıda Örneğin Karşılaştırılması	402
Birkaç Örneğin Karşılaştırılması	404
Karşılaştırılabilir Ülkelerin Seçilmesi	405
Kaç Tane Ülke Yeterlidir?	408
Elmalarla Armutları Karşılaştırmak.....	411
Daha Soyut Kavramlar Aramak	411
Eşdeğer Kavramlar Aramak	412
Şimdiye Dek Ne Öğrendik?.....	414
Ek Okumalar.....	415
İnternet Siteleri	415

GİRİŞ

Elinizdeki bu giriş bölümü üç amaca hizmet ediyor. Birincisi, her şey bir yana karşılaştırmalı siyaset çalışmayı neden dert edinmemiz gerektiğini açıklıyor. Yabancı siyasi sistemlerin nasıl işlediğini bilmek neden önemlidir? İkincisi, siyaset biliminde karşılaştırmalı yaklaşımın getirdiği avantajları ve dezavantajları tartışıyor. Karşılaştırmalı siyasetin, taşıdığı sorunlara rağmen, siyasi dünyada neler olup bittiğini anlama becerimize son derece önemli şeyler kattığını iddia ediyor. Üçüncüsü de kitabı anlamanızı ve içeriğini özümsemenizi kolaylaştırmak ve kitabı sizin için daha ilginç hale getirmek amacıyla okuma sırasında size rehberlik edecek belirli yönlendirmeler sağlıyor.

■ Neden Karşılaştırmalı Siyaset?

Karşılaştırmalı siyaset ve yönetim konusunu çalışmayı neden dert ediniriz? Çok sayıda geçerli neden sıralanabilir. Bu nedenlerin en önemlileri şunlardır: (1) kendi ülkemizi diğer ülkeler hakkında bilgi sahibi olmaksızın anlayamayız; (2) diğer ülkeleri bu ülkelerin arka planları, kurumları ve tarihleri hakkında bilgi sahibi olmaksızın anlayamayız ve (3) karşılaştırmalı yönetime başvurmaksızın yönetim ve siyaset hakkında geçerli genellemelere varamayız.

Kendi Ülkemizi Anlamak

Kendi ülkemizi anlamak için başka ülkeleri de incelememiz gerekir. Bu ifade kulağa garip gelebilir, fakat arkasında onu destekleyecek güçlü bir mantık var. Çoğu zaman kendi ülkemizdeki kurumları, pratikleri ve gelenekleri verili kabul ederiz, bunların bir biçimde doğal ve kaçınılmaz olduklarını varsaya-

rız. Ancak ve ancak başka ülkelere bakmaya başladığımızda, şeyleri yapma biçimimizin özgün hatta sıra dışı veya olağandışı olduğunu anlarız. Balığın suyun varlığını fark edecek dünya üzerindeki son yaşam biçimi olduğu söylenir: tüm yaşamlarını başka bir şeyi tecrübe etmeksizin suda geçirdikleri için, başka bir şeyin var olduğunu hayal etmeleri için bile bir neden yoktur. Bu yüzden yazar Rudyard Kipling “Yalnızca İngiltere’yi tanıyan İngiltere hakkında ne bilir ki?” diye yazmıştır. Demek istediği başka ülkeler hakkında hiçbir bilgisi olmayanların kendi ülkelerini anlamaya başlayamayacağıdır.

Diğer Ülkeleri Anlamak

Diğer ülkelerin tarihleri, kültürleri ve kurumları hakkında bilgi sahibi olmadıkça bu ülkelerin siyasetini anlamaya başlayamayacağımız aşikâr. Başka ülkeler hakkında bilgi sahibi olmak başka bir açıdan da önem taşır; bu ülkelerin yapıp ettikleri bizi çoğu zaman doğrudan veya dolaylı şekilde etkiler. Mallarımıza ithalat vergileri koyarlar, ticaret anlaşmaları imzalamayı ya da kirlilik kontrollerini kabul etmeyi reddederler, uluslararası barış güçlerine katılmazlar, bizi askeri kuvvetle tehdit ederler ya da uluslararası iktisadi sorunların çözüme kavuşturulması çabalarına destek olmazlar. Neden bu şekilde hareket ederler? Onların tarihlerini, kültürlerini ve kurumlarını tanımak; eylemlerini anlamamıza ve açıklamamıza, belki de güncel durumu iyileştirmemize yardım eder. Cehalet bize sorun ve başarısızlık getirir; etrafımızda dönen meseleleri iyileştirmek için bize yardımcı olabilecek şey ise bilgidir.

Geçerli Genellemeler İnşa Etmek

Bilimin amacı dünya hakkında geçerli genellemelere varmaktır. Bu türden genellemeler “eğer-o halde” biçiminde ifade edilir; Eğer A ise o halde B olur, ama eğer X ise o halde Y olur. Uçak tasarımcıları şunu bilmek zorundadır: eğer tasarladıkları uçak sesin hızını geçerse, uçak ses duvarını aşacak ve bu da uçak üzerindeki gerilimi etkileyecektir. Hekimlerin, belirli bir ilacı uygulamaları halinde, tedavi etmeye çalıştıkları hastalığın iyileşmesinin olası olduğunu bilmesi gerekir. Kimyacıların, iki maddenin karıştırılması halinde, bizim için yararlı olan üçüncü bir maddenin üretilebileceğini bilmesi gerekir.

Bu türden eğer-o halde ifadelerine ulaşmak için bilim insanları laboratuvarlarında sistematik deneyler yapar, farklı koşullar altında nelerin ortaya çıktığını karşılaştırır. Uçak tasarımcılarının rüzgâr tünelleri; ilaç şirketlerinin ve kimyacıların laboratuvarları vardır. Bu ortamlarda deneylerinin koşullarını sistematik ve dikkatli bir biçimde manipüle ederler. Siyaset bilimciler de karşılaştırma yoluyla yönetim ve siyaset dünyasına ilişkin geçerli genellemelere varmaya çalışır, fakat ne yazık ki nadiren deney yapabilmektedirler. Örneğin, siyaset bilimciler farklı seçim sistemlerinin seçim sonuçları üzerindeki etkisi ile ilgilenir. Farklı bir seçim sisteminde ne olacağını görmek için hükümetimize seçim sistemini değiştirme talimatı verebilseydik hoş olurdu. Bunun mümkün olmadığı aşikâr. Bir alternatif, farklı seçim sistemleri kullanan insanların nasıl davrandıklarını ölçmeye çalışan bir yarı-deney ortamı kurmak olabilir, ancak laboratuvar deneyleri gerçek siyasi dünyanın koşullarına sadece

yaklaşabilir. Bu koşulları aynen kopyalayamazlar. Hem de siyaset bilimcilerin herhangi bir etik kuralı ihlal etmemek veya deney nesnelere zarar vermemek üzere deneylerinde had safhada dikkatli olmaları gerekir. Çoğu zaman, laboratuvar koşulları şöyle dursun değişkenleri deneysel bir yolla kontrol etmek bile siyaset bilimi araştırmalarına açık bir yaklaşım değildir.

Siyaset bilimcilerin yapabildiği ise gerçek dünyada “doğal olarak” gerçekleşen şeyleri karşılaştırmaktır. Örneğin, farklı ülkelerin farklı seçim sistemleri vardır ve bu sistemlerin etkilerini değerlendirmek için onları karşılaştırabiliriz. Seçim sistemi A’ya sahip ülkelerin B sistemini kullanan ülkelere kıyasla seçimlere daha yüksek bir katılım sergilediğini fark ederiz. Ancak hemen oracıkta A’nın B’ye kıyasla seçimlere daha yüksek bir katılım sağladığı sonucuna varamayız. Böylesi bir sonuca varmak için bu etkiye seçim sistemlerinden başka faktörlerin neden olmadığından emin olmamız gerekir. Belki de A sistemine sahip ülkeler B sistemine sahip ülkelere göre daha küçük, daha zengin ya da daha eğitilmiştir ve seçimlere katılımı etkileyen şey büyüklük, zenginlik ya da eğitim seviyesidir. Laboratuarda çalışma yapan bilim insanlarının aksine biz diğer tüm değişkenleri kontrol edemiyoruz (sabit tutamıyoruz), fakat değişkenlerin sabit tutulmasına benzer yöntemler kullanabilir ve bu sayede şu türden ifadelerle ulaşabiliriz: “Diğer her şey eşitken (büyüklük, zenginlik, eğitim), eğer bir ülkenin A tipi seçim sistemi varsa, o zaman bu ülke seçimlere B tipi seçim sistemi olan ülkelere göre daha yüksek katılım sergileme eğiliminde olacaktır”.

Yalnızca bir ülkeye ya da birkaç ülkeye ilişkin yapılan bir çalışma temelinde “eğer-o halde” genellemelerine varmaya çalışmak akıllıca olmayacaktır. Bir ya da birkaç örnek çalışıyorsanız yanlış sonuçlara sıçramak kolay olur. Aslında, konu hakkındaki anlayışı yetersiz olan insanlar kendi ülkelerinde olup bitenlere ilişkin sınırlı deneyimleri temelinde şu ya da bu doğrudur dediğinde sıklıkla olan şey budur (bkz. bilgi notu 1). Yapmamız gereken şey; farklı büyüklükteki, farklı zenginlik ve eğitim seviyelerine sahip bir dizi ülkeyi, bu değişkenlerin ve seçim sistemlerinin seçimlere katılım üzerindeki bağımsız etkilerini değerlendirmek üzere karşılaştırmaktır. Bir ya da birkaç ülkenin çalışılması yeterli olmayabilir; seçimlere katılımı etkileyebileceğini düşündüğümüz özellikler konusunda geniş bir yelpazeye yayılan bir dizi ülkeye ihtiyaç duyarız.

Karşılaştırmalı siyaset giderek ya birkaç adet dikkatle seçilmiş ülkenin ya da çok sayıda ülkenin karşılaştırılması biçimini almıştır. Hem A tipi hem de B tipi seçim sistemlerini kullanan birkaç ülkeyi çalışmak için pek çok özelliği bakımından çok benzer olan fakat seçimlerini farklı şekillerde örgütleyen birkaç ülkeye odaklanabiliriz. Bu şekilde farklı seçim sistemleri olan ama seçimlere katılımı etkileyebilecek diğer bakımlardan çok az farklılık sergileyen birkaç ülkeyi işin içine kattığımız “doğal bir deney” yapabiliriz. Alternatif olarak farklı seçim sistemlerine sahip ve diğer özellikleri bakımından da geniş bir yelpazeye yayılan çok sayıda ülkeyi karşılaştırmak da yanlış sonuçlara varma olasılıklarını azaltabilir. Bu şekilde belirli bir seçim sistemine sahip olan ülkelerin, başka seçim sistemleri olan ülkelere kıyasla ve diğer farklılıklardan bağımsız olarak seçimlere daha yüksek katılım sergileyip sergilemediklerini görebiliriz.

Bilgi Notu 1

ABD'deki yaygın silah sahipliği bu ülkede silah suçlarının yüksek olmasının sorumlusu mudur? Birleşik Devletler'de görülen yaygın silah sahipliğinin ülkenin yüksek silah suçu ve cinayet oranlarının sorumlusu olduğu yaygın bir iddidadır. Ancak İsviçre ve İsrail de yüksek silah taşıma oranlarına sahiptir, zira bu ülkelerde tüm erkekler (İsviçre) ya da tüm erkek ve kadınlar (İsrail) askeri hizmet konusunda eğitilmekte, görevlerine bağlı olarak hizmette bulunanlar rutin bir biçimde küçük silahlar taşımakta ve bunları evde tutmaktadır. Her iki ülkede de kanunlara uyan vatandaşların silah sahibi olma hakkı vardır ve İsrail'de insanların günlük yaşamlarında silah taşıma oranı yüksektir. İsviçre'de avcılık popüler bir spordur. İsrail'de silah suçu ve cinayet oranı uluslararası standartlara göre düşüktür, İsviçre'de ise o denli düşüktür ki kayıt tutma ihtiyacı duyulmamaktadır ve silah kontrolü gündemi işgal eden bir mesele değildir. Karşılaştırma gösteriyor ki yaygın silah sahipliği ülkenin yüksek silah suçu ve cinayet oranları için yeterli bir açıklama sağlamamaktadır.

Manhattan'ın yüksek nüfus yoğunluğu bu bölgede görülen yüksek suç oranlarının sorumlusu mudur?

Farelerle yapılan deneyler aşırı kalabalıklaşmanın saldırganlığa ve kompulsif yeme davranışına sebep olduğunu göstermektedir. New York'un (özellikle de Manhattan'ın) yüksek nüfus yoğunluğu da saldırganlığı, suçu ve obeziteyi artırmak noktasında aynı etkiye mi sahip? Oysa benzeri şekilde yüksek nüfus yoğunluğuna sahip bazı başka kentler (Hong Kong, Singapur, Tokyo), New York'a kıyasla çok daha düşük şiddet suçu ve cinayet oranlarına ve görece daha az obez insana sahiptir. Sonuçlar şöyle görünüyor: (1) hayvan deneylerine yaslanarak insanlar hakkında sonuçlara varmak yanıltıcı olabilir ve (2) New York'un diğer kalabalık kentlerle karşılaştırılması, nüfus yoğunluğunun, New York'un yüksek saldırganlık, suç ve obezite oranlarının bir nedeni olsa bile güçlü bir nedeni olamayacağını göstermektedir.

■ Uluslararası Karşılaştırmalı Siyasetin Avantajları ve Dezavantajları

Siyaset bilimciler farklı biçimlerde karşılaştırma yapabilirler; farklı dönemler arasında, farklı ülkeler arasında ve bir ülke içerisindeki farklı mekânlar ya da nüfus grupları arasında karşılaştırma yapabilirler. Örneğin yaş, toplumsal cinsiyet ve dinin seçimlere katılım üzerindeki etkilerini eğer-o halde ifadesi çerçevesinde genellemek istersek, kendi ülkemiz içerisinde, yaşlılarla gençlerin, erkeklerle kadınların ve farklı dinsel grupların seçimlere katılım düzeylerini karşılaştırabiliriz. Bu durumda karşılaştırmalı yöntemi kullanmış oluruz, ancak uluslararası karşılaştırmalı yöntemi değil. Ancak siyaset bilminde çeşitli gelişmeler sonucunda "karşılaştırmalı siyaset" terimi iki ya da daha fazla ülke üzerinde yapılan araştırma anlamına gelmeye başlamıştır. Tüm bilim insanları karşılaştırmalara yaslanıyor olsa da, siyaset bilimciler "karşılaştırmalı siyaset" terimini kullandığında, hemen her zaman farklı ülkelerdeki siyasal örüntülere ilişkin karşılaştırmalara atıfta bulunurlar. Kimi zaman buna "uluslararası" araştırma adı verilir.

Uluslararası karşılaştırmalı araştırma yönteminin bazı büyük avantajları vardır. Farklı ülkeler arasında olduğu kadar verili bir ülke içerisinde de karşılaştırma yapabileceğimizi ancak tek ülke çalışmalarının sorunlarla malul olduğunu zaten belirtmiş olduk. Örneğin farklı seçim sistemlerine ilişkin bir karşılaştırmayı kendi ülkemiz içerisinde yapmak istesek, farklı partilerin ve parti sistemlerinin seçimlere katılım üzerindeki etkilerini inceleyemeyebiliriz, çünkü ülkemiz seçimlerde her zaman aynı partilere ve aynı parti sistemine sahiptir. Farklı partileri olan daha geniş bir ülkeler yelpazesine baktığımızda ise bu partilerin seçimlere katılım üzerinde de bir hayli etkili olduğunu görebiliriz. Uluslararası yöntem daha güvenilirdir çünkü tek bir şartlar kümesinden türeyen siyaset hakkındaki genellemeleri, daha geniş bir şartlar yelpazesi ile karşılaştırarak test etmemizi sağlar. Dolayısıyla genellemelerimizin güvenilirliği daha yüksek olur.

■ Uluslararası Karşılaştırmalı Siyasetin Artıları ve Eksileri

Bu avantajlara rağmen, karşılaştırmalı siyasetin de kendine özgü eksiklikleri vardır:

- Değerlere ilişkin sorulara yanıt veremez
- Kanıt eksikliği çeker
- Olasılıklarla ilgilenir, kesinlikler ya da kanunlarla değil
- Ölümcül bir kusuru vardır; ölçebildiği şey incelemeye değer değildir
- Dünyadaki her ülke kendine özgüdür; dolayısıyla karşılaştırmalar imkânsızdır.

Şimdi bunlara sırayla bakalım.

Değerlere İlişkin Sorulara Yanıt Veremez

“Demokrasi en iyi yönetim biçimi midir?”, “Özgürlüğe eşitlikten daha fazla değer atfetmeli miyiz?” ve “Hangi partiye oy vermeliyiz?” gibi sorular değerlere ve öznel yargılara ilişkindir. Son tahlilde ampirik araştırma konusu değildirler. Tüm bilimler gibi, karşılaştırmalı siyaset de hiçbir zaman değere ilişkin sorulara ya da öznel görüş meselelerine yanıt veremez, fakat bazı insanlara bu konular hakkındaki seçimlerinde yardım edecek bir birikim oluşturabilir.

Kanıt Eksikliği Çeker

Karşılaştırmalı yönetim bilimi olgularla ve ampirik kanıtlarla uğraşır, ancak çoğu zaman yeterli olgu ve verilere ulaşamamaktadır. Geniş bir yelpazeye yayılan çok sayıda ülke için elimizde nadiren yeterli veya karşılaştırılabilir kriter bulunur. Genel olarak dünyadaki en zengin ülkeler hakkında daha fazla bilgiye sahibiz, çünkü bu ülkeler kendileri hakkında istatistik üretmek üzere daha iyi örgütlenmiş ve daha donanımlı durumda. Aynı sebeple daha yakın döneme ilişkin elimizde daha fazla kanıt var. Ancak en ileri toplumlar söz konusu olduğunda bile, araştırma sorularımızı tatmin edici bir biçimde yanıtlamak için gerekli asgari nicelik ve nitelikteki kanıtlardan çoğu zaman

yoksun oluyoruz. Bu durum veriler bollaştıkça düzelecektir, ancak şimdilik veri sıkıntısı ciddi bir sorun olmaya devam ediyor.

Olasılıklarla İlgilenir, Kesinlikler ya da Kanunlarla Değil

Karşılaştırmalı siyaset, yönetim ve siyasetin nasıl işlediğine ilişkin kanunlara ulaştırmaz bizi. Yalnızca olasılık ya da muhtemellik içeren “eğer-o halde” ifadeleri sunabilir. Bir seçim sisteminin bir başkasına kıyasla daha yüksek bir seçimlere katılım düzeyini teşvik etmesinin muhtemel olduğu sonucuna ulaşabiliriz, ancak bunun tüm örneklerde her zaman ve kaçınılmaz olarak gerçekleşeceğini söyleyemeyiz. Birincisi, ortada öngörülemeyen bir insan faktörü vardır. İkincisi, sürece etki eden çok sayıda faktör vardır ve bunlardan bazıları karmaşık bir biçimde etkileşebilir. Olaylar nadiren A'nın B'yi doğurduğunu söylememize olanak tanıyacak denli sadedir. Çoğu zaman B'yi doğuran, X ile etkileşen, Y ile etkileşen, Z ile etkileşen A'dır ya da bunun gibi bir şeydir. Sonuç olarak karşılaştırmalı yönetim bilimi, ne olacağını yüksek bir kesinlik derecesiyle bize söyleyemez fakat en iyi ihtimalle belirli koşullar altında neyin ortaya çıkmasının muhtemel olduğunu söyleyebilir ve bu koşullar da verili hiçbir örnek için geçerli olmayabilir. Dolayısıyla, karşılaştırmalı siyaset bilimi yapanlar şu sözcükleri çok severler: “eğilimi gösterir”, “sıklıkla”, “bazı örneklerde”, “muhtemelen”, “olasıdır ki”, “olabilir”, “örneklerin belirli bir yüzdesinde”. Karşılaştırmalı siyaset bilimciler nadiren “hiçbir zaman” ifadesini kullanırlar ve yine nadiren “her zaman” ifadesine başvururlar. Siyasi dünyada neredeyse her zaman için genel kaidenin istisnaları olur ve bu istisnaların sayısı da çoğu zaman az olmaktan uzaktır.

Karşılaştırmalı siyasetin bir laboratuvar uğraşı olmaması ve değişkenlerini iradi bir biçimde manipüle edememesi hevesimizi kırmasın. Pek çok bilim aynı sorundan muzdariptir. İnsan bedeni o denli karmaşıktır ki hekimler verdikleri bir ilacın bir hastalığı iyileştireceğinden nadiren emin olabilir ve çoğunlukla ilaçların yan etkileri konusunda belirsizlik yaşar. Benzer şekilde, dünyanın hava durumu sistemi o denli karmaşıktır ki hava durumu uzmanları verili bir günde yağmur yağıp yağmayacağını bize söyleyemez, ancak yağmur olasılığından söz edebilir. Kozmologlar evrenin genişlemeye devam mı edeceğini, küçüleceğini mi yoksa sabit bir duruma mı ulaşacağını bize söyleyemiyor. İnşaat mühendisleri binalarının ve yapılarının depremlere, kasırgalara ve terörist saldırılara dayanacağından emin olamaz. Tüm bu örneklerde karşılaştırmalı siyasette olduğu gibi bilim insanlarının değişkenlerini bir laboratuvarında kontrol edemediğine dikkat edin. Bunun nedeni ya (insanlar üzerinde yapılan deneylerde olduğu gibi) ahlaki sınırlamalardır ya da örneğin dünyanın hava durumunu, yani aslında evreni manipüle edemiyor oluşumuzdur. Karşılaştırmalı siyaset mümkün olduğu kadar bilimsel olmaya çabalamakta, ancak başka bazı bilimler gibi idealin gerisinde kalmaktadır.

Ölümcül Bir Kusuru Vardır; Ölçebildiği Şey İncelemeye Değer Değildir

Karşılaştırmalı siyaset bilimi ile uğraşanların kullandıkları bilgilerin yanıltıcı, yanlış ya da anlamsız olduğunu ve bu bilgileri kullanarak çalışılabilecek şeyin

gerçekte pek az değer taşıdığını iddia eden bazı eleştiriler var. Bu yöndeki en güçlü eleştiri, ampirik sosyal bilimin kanalizasyon kapaklarını saymakla sınırlı, ortalama zekaya sahip kişilerce büyük bir kesinlikle yapılabilecek ancak pek de ilgi uyandırıcı olmayan ve fazla önem taşımayan bir uğraş olduğudur.

Karşılaştırmalı siyasetin çalışma konusu bakımından sınırlara sahip olduğu ve siyaset teorisi ile siyaset felsefesinin değerlere ilişkin önemli soruları hakkında söyleyecek pek az sözü olduğu kesinlikle doğru. Ancak karşılaştırmalı siyaset modern toplumda merak duyulan pek çok konu hakkında ilgi çekici ve önemli çok şey söyleyebilir. Örneğin, seçimlere katılım düzeyi örneğimizle devam edecek olursak, siyasetçiler ve siyaset yorumcuları seçimlere katılımın düşük olmasının veya azalmasının demokrasilerle ilgili bir soruna işaret edebileceğini düşünmekte ve endişelenmektedir. Karşılaştırmalı siyaset yapanlar bunun doğru olup olmadığına ya da neden doğru olabileceğine ilişkin bir şeyler söyleyebilir. Eleştirinin sahipleri ise buna “yalanlar, lanet yalanlar ve istatistikler” argümanı ile yanıt veriyor. Onlara göre, seçimlere katılım rakamları işimize yaramaz, çünkü yanlış ya da sahtedirler. Onlara göre, bu rakamlara odaklananlar, yozlaşmış seçim pratikleri olasılığını, zorunlu oy kullanımını, seçimlere yüzde 99 katılım sergileyen totaliter ülkeleri ya da seçimlere katılımın farklı sonuçlara varmak için farklı şekillerde hesaplanabileceği gerçeğini göz ardı ediyor. Öte yandan karşılaştırmalı siyaset yapanlar, bu argümana, seçimlere katılım rakamlarının taşıdığı sorunlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak için bundan daha iyi bir neden mi olur, diye yanıt verecektir. Bu rakamlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak; farklı ülkelerde nasıl üretildiklerini, istatistiklerin ne zaman yalan söylediğini ve aldattığını, ne zaman inceleme konusu olarak güvenilir ve yararlı olduklarını anlamak anlamına gelir.

Nihayetinde bu tartışma siyaset biliminin ele alabileceği farklı sorun türlerini kişinin nasıl değerlendirdiği tartışmasıdır. Eleştiriye yöneltenler karşılaştırmalı siyasetin hakikat, güzellik, özgürlük ve adalet gibi büyük meselelerle ilgilenemeyeceğini iddia etmekte, karşılaştırmalı siyaset yapanlar bunu bilmekte ancak önemli soruları aydınlığa kavuşturan olgusal meseleleri inceleyebileceklerini öne sürmektedir. Eleştirinin sahipleri karşılaştırmalı siyasetin önemsiz ve ölçülebilir konularla uğraştığını iddia etmekte; karşılaştırmalı siyaset yapanlar bunun her zaman olmasa da kimi zaman doğru olduğunu teslim etmekle birlikte bilimin her daim devasa sıçramalarla değil, büyük atılımlarını gerçekleştirmeden önce attığı küçük adımlarla ilerleyerek yoluna devam ettiğini öne sürmektedir.

Dünyadaki Her Ülke Kendine Özgüdür, Dolayısıyla Karşılaştırmalar İmkânsızdır

Karşılaştırmalı siyaseti karşısına alan bir argümana göre de her ülke kendine özgü olduğundan uluslararası tüm karşılaştırmalar elmalarla armutları karşılaştırmak gibidir. Bu düşünceye göre, başka ülkelerden bir şeyler öğrenmemiz imkânsızdır çünkü orada her şey farklıdır. İsveçlilerin siyasi partilerine nasıl para yardımı yaptıklarını, Japonların ulusal ekonomilerini nasıl idare ettiklerini ya da Yeni Zelandalıların siyasi sistemlerini nasıl reformdan geçir-

diklerini incelemek bize fayda getirmez, çünkü bu ülkelerin her birisi kendine özgüdür ve farklıdır. Bu argüman bir noktaya kadar doğruluk taşıyor. Bazı ülkelerde iyi işleyen pratikler başka yerlere her zaman uygun düşmez. Yine de pek çok kez başka ülkelerden fazla değişiklik yapmadan bazı şeyleri ödünç alabiliyoruz: Ombudsman fikri (bkz. 4'üncü bölüm) pek çok ülke tarafından başarıyla benimsenmiştir; nispi oya ilişkin temel fikirler (12'inci bölüm) 1900'de Belçika'da ilk kez kullanıldıktan sonra tüm dünyaya yayılmıştır; Montesquieu (1689–1755) tarafından tartışıldığı haliyle kuvvetler ayrılığı ilkesi (4'üncü bölüm) artık dünyadaki tüm demokrasilerin kabul ettiği bir ilkedir.

Her ülkenin kendine özgü olduğu doğrudur, ancak genel bir düzeyde tüm ülkelerin aynı olduğu da doğrudur. İlk bakışta garip görünen bu ifadeyi nasıl açıklayabiliriz? Bir analogi yararlı olacaktır. Her insan DNA, fiziksel görünüm, kişilik ve beceriler bakımından eşsizdir. Bir başka düzeyde ise insanlar birbirlerinin ayıdır: hepsi (ya da büyük bir çoğunluğu) *homo sapiens'* tir, sıcakkanlı primatlardandır, omurgalı memelilerdendir, iki ayak üzerinde dik durup yürüyebilir, ses aracılığıyla karmaşık ve hayli özgül mesajlar iletebilir ve hepsinin her iki elinde de dört parmağı ve ters duran bir başparmağı vardır. Hepsinin büyük ve problem çözme becerisine sahip beyinleri vardır. Daha da genel bir düzeyde insanlar diğer primatlara, özellikle de şempanzelere, gorillere ve orangutanlara benzer ve onlarla DNA profillerinin en azından yüzde 96'sını paylaşırlar. Yine daha genel bir düzeyde insanların domuzlarla da ortak bazı yönleri vardır, o kadar ki günümüzde domuzun organları insanlara nakledilebiliyor.

Kısacası, neyin özgün ve neyin karşılaştırılabilir olduğu analiz düzeyine ve neyin karşılaştırıldığına bağlı. Aptalca görünebilecek ama ciddi bir soru soralım: “Bir fare daha çok bir kurbağaya mı yoksa bir balınaya mı benzer?” Karşılaştırmalı siyaseti eleştirenler, bu yaratıkların her birisinin farklı ve kendine özgü olduğu ve karşılaştırılmayacakları cevabını verebilir. Karşılaştırmalı yöntemi kullananların cevabı ise şudur: neyi karşılaştırmak istediğinize bağlı! Kurbağa ve fare balina ile karşılaştırıldığında benzeri büyüklüktedir, fakat kurbağa ile balina suda yaşayabilmekte, fare ile balina ise canlı yavrular doğurabilmektedir. Bazı açılardan Kosta Rika İsveç'e kıyasla ABD'ye daha fazla benzer çünkü Kosta Rika ve ABD'nin yönetim biçimleri başkanlık sistemini içerir (5'inci bölüm). Başka açılardan bakıldığında Kosta Rika İsveç'e daha fazla benzer çünkü her ikisinin de yönetim biçimi üniterken, ABD'ninki federaldir (6'ıncı bölüm). Bir düzeyde her bir siyasi sistem eşsizdir; bir başka düzeyde ise sistemler bazı açılardan birbirine benzer. Karşılaştırma için hangi ülkeleri seçtiğiniz, neyi çalışmak istediğinize bağlıdır. Bu da karşılaştırmalı siyaseti onu eleştirenlerin öne sürdüğünden hem daha olası hem de daha karmaşık hale getiriyor.

■ Kitap Boyunca Karşınıza Çıkacak Temalar – Dikkat Etmeniz Gerekenler

Her bir yönetim sistemi kendine özgü olsa da farklı ülke grupları arasında geniş benzerlikler bulunur. Bu da karşılaştırmalı siyaset yapanların işini ko-

laylaştırıyor, zira her bir sistemin kendine özgü yanlarını sayıp dökmek yerine çoğu zaman devasa bir detay ve karmaşa yığınına birkaç genel temaya indirgeyebiliyoruz. Aksi halde, sanki bir telefon rehberini okur gibi, elimizde farklılıklara ilişkin akıllara durgunluk veren, aşırı detaylı bir liste olurdu. Sözünü ettiğimiz genel temalar kitap boyunca karşınıza çıkacak. Bu temalar şunları içeriyor:

- Kurumların önemi
- Tarihin önemi
- Siyasetin sosyal ve ekonomik temeli
- Siyasetin önemi
- Sonsuz çeşitlilikteki detayların bir avuç genel örüntü ile nasıl birleştiği

Kurumların Önemi

Son dönemde karşılaştırmalı siyaset çalışmalarının önemli bir bölümü bireylerin tutumlarına ve davranışlarına, yani nasıl oy kullandıklarına, siyasi değerlerine, siyasi kültürlerine, siyasete katılım biçimlerine vs. (bkz. 9-11'inci bölümler) odaklanmış durumda. Fakat aynı zamanda kurumların sahip olduğu büyük etkiyi ve önemi gözden kaçırmamak gerekiyor; federal ve üniter sistemleri, başkanlık sistemleri ile parlamenter sistemleri, çoğulcu ve korporatist sistemleri vs. birbirinden ayıran yönetim yapılarını göz önünde bulundurmak gerekiyor. Kitabın bölümleri boyunca ilerledikçe, kurumların hangi açılardan, nasıl ve neden önem taşıdığını görebileceksiniz.

Tarihin Önemi

Tarih arkasına uzun bir gölge düşürür. Yüzyıllar önce gerçekleşmiş büyük olaylar ve yarattıkları sonuçlar şu an bile bizi güçlü bir biçimde etkileyebilir. Kimi zaman bir siyasi karar veya dönüm noktası patika bağımlılığı olarak bilinen şeyi yaratabilir. Bununla kast ettiğimiz, geçmişte alınmış kararların bugün bizim için erişilebilir olan seçenekleri daraltabileceği ve bugün alınan kararların gelecekteki seçenekleri sınırlandırabileceğidir. Örneğin kurumlar kurumsal durağanlık nedeniyle kendilerine ait bir yaşam geliştirme ve kendilerini muhafaza etme eğilimi gösterir. Bu da geçmişte devlete güçlü biçimde kök salmış olan bir kurumun günümüz olaylarını pekâlâ etkileyebileceği anlamına gelir. Bölümler boyunca ilerledikçe, tarihsel olayların, kimi zaman çok uzun zaman önce yaşanmış olanların, bugün geçerli olan siyasi örüntüler ve pratikler üzerinde nasıl etki ettiğini göreceğiz.

Siyasetin Sosyal ve Ekonomik Temeli

Siyaset biliminde siyasi örüntüleri sosyal ve ekonomik örüntüler veya ön koşullar üzerinden açıklayan bir düşünce okulu var. Bu düşünce okulu, farklı sosyal grupların farklı biçimlerde düşündüğüne ve davrandığına dikkat çekip sosyal koşulların siyaseti güçlü şekilde etkilediği sonucuna varıyor (bkz. 2'inci bölüm). Daha da ileri giderek siyasetin tamamının ekonomik modeller

üzerinden açıklanabileceğini öne süren kimi yazarlar da var. İlerleyen bölümler siyasetin sosyal ve ekonomik temelini açıklayacak, fakat bu açıklamaların sınırlarını da konu edinecek.

Siyasetin Önemi

Siyasete ilişkin sosyal ve ekonomik açıklamaların sınırları var çünkü bu açıklamalar siyasi kurumların, olayların, fikirlerin ve kültürlerin önemini görmezden gelme veya göz ardı etme eğilimi taşıyor. Sosyal ve ekonomik faktörler kuvvetli bir etkiye sahip olabilir, ancak siyasi etmenler için de aynı geçerlidir; siyasi elitlerin olaylara nasıl tepki gösterdiği, siyasi ideallerin insanların düşünce ve davranış biçimlerini nasıl etkilediği, siyasi kurumların nasıl bir etkiye sahip olduğu, seçim sistemlerinin seçim sonuçlarını nasıl etkilediği soruları da son derece önemli. Hem sosyal hem ekonomik hem de siyasi faktörlerin yönetim ve siyaseti etkilediği konusunda ısrarcı olduğumuzda bir tepsi baklavayı hiç bozmadan yemek istiyormuşuz izlenimi yaratabiliriz ama yaptığımız şey aslında sosyal, ekonomik ve siyasi olanın gerçek dünyada aynı şeyin birbirine sıkı sıkıya dolanmış veçheleri olduğunu kabul etmekten ibaret.

Bir Detay Yığınınından Genel Tiplere

Yukarıda zaten vurguladığımız gibi her siyasi sistem pek çok açıdan eşsizdir, fakat karşılaştırmalı siyaset öğrencisinin şansına tek tek her bir özgünlüğün izini sürmemiz gerekmiyor çünkü daha genel bir düzeyde siyasi sistemler birkaç genel tip etrafında kümelenme eğilimi gösterir. Yürütme ve yasama erkini, yönetimin farklı düzeyleri konusunu, baskı grubu sistemlerini, seçim sistemlerini, kitle iletişimlerini, parti sistemlerini, parti ideolojilerini vs. neyi tartışıyor olursak olalım ülkeler arasında devasa bir detay ve özgünlük çeşitliliğinin en genel düzeyde nasıl da birkaç genel tip halinde listelenebileceğini göreceğiz. Karşılaştırmalı siyaset bilimciler için bu bir nimet çünkü bu sayede karşılaştırmalı siyaset bilimcinin işi, her bir numaranın diğer tüm numaralardan bazı önemli ama sıkıcı detaylar nedeniyle ayrıldığı telefon rehberini okumaya benzer bir iş olmaktan çıkıp dünya genelinde bir dizi demokratik ulusa uygun düşen genel modeller ve teoriler inşa etme işine dönüşüyor. Tek tek her bir siyasi sistemi betimlemek yerine, birkaç genel özellik bakımından taşıdıkları tezatları ve benzerlikleri analiz edebiliriz. Devasa ve sersemletici detay çeşitliliği içinde benzer siyasi sistemlerin oluşturduğu aileleri görebiliriz. İlerleyen bölümler bu örüntüleri, tipleri ve özellik kümelerini anlatacak.

Dizin

- ABD, 4, 8, 13, 14, 20, 28, 38, 42, 44, 45, 46, 61, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 92, 93, 94, 95, 98, 99, 100, 101, 107, 108, 111, 112, 113, 114, 115, 118, 122, 124, 127, 129, 130, 138, 139, 140, 142, 145, 149, 154, 156, 162, 164, 176, 178, 184, 194, 197, 202, 204, 206, 208, 215, 216, 220, 228, 231, 235, 236, 238, 241, 242, 244, 246, 247, 249, 252, 253, 256, 257, 266, 275, 277, 284, 297, 299, 324, 327, 329, 330, 331, 340, 341, 344, 346, 347, 348, 352, 356, 357, 366, 369, 371, 373, 376, 378, 379, 385, 386, 387, 389, 391, 413, 419, 423
- Alford Endeksi, 248, 416
- Almanya, 13, 14, 21, 23, 26, 28, 38, 40, 41, 44, 55, 57, 75, 76, 77, 79, 80, 93, 99, 105, 107, 111, 113, 115, 139, 147, 154, 156, 176, 184, 189, 192, 197, 209, 214, 228, 231, 236, 244, 247, 248, 250, 253, 257, 266, 274, 275, 277, 278, 280, 283, 321, 329, 341, 344, 347, 366, 369, 370, 373, 378, 380, 401, 410, 413
- Amerika, 5, 6, 36, 39, 50, 55, 57, 61, 62, 93, 99, 108, 109, 118, 183, 200, 209, 215, 220, 236, 288, 348, 359, 398, 407, 408, 410
- Anayasal teori, 85
- Anayasalar, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 79, 82, 83, 88, 102, 393
- Arjantin, 15, 22, 44, 84, 93, 101, 184, 187, 188, 192, 215, 247, 253, 274
- Askeri-sınai kompleks, 220, 356
- Avrupa Adalet Mahkemesi, 80, 109, 358, 395
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 358, 395, 399
- Avrupa Uzay Ajansı, 108
- Avustralya, 19, 44, 77, 78, 79, 80, 93, 96, 99, 111, 112, 113, 114, 115, 124, 130, 138, 154, 156, 178, 183, 184, 203, 238, 247, 248, 249, 250, 253, 255, 274, 275, 320, 321, 327, 329, 348, 378, 384
- Avusturya, 23, 28, 41, 44, 76, 77, 80, 93, 99, 111, 113, 124, 139, 147, 154, 159, 175, 178, 184, 214, 231, 248, 253, 257, 274, 275, 277, 278, 327, 329, 369, 378, 379
- Baskı grupları, 170, 199, 200, 201, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 216, 217, 218, 222, 416, 423
- Başkanlık sistemleri, 76, 91, 93, 95, 100, 155, 207
- Belçika, 8, 21, 41, 44, 74, 76, 79, 80, 93, 99, 112, 113, 124, 130, 139, 154, 182, 184, 189, 214, 231, 247, 248, 249, 253, 257, 258, 274, 275, 277, 283, 304, 321, 329, 347, 368, 380
- Benin, 44, 93, 115, 238
- Big Mac Endeksi, 413
- Birleşik Arap Emirlikleri, 108
- Birleşmiş Milletler (BM), 28
- Botsvana, 44, 75, 238, 384
- Brezilya, 44, 62, 77, 78, 80, 101, 112, 114, 124, 184, 215, 253, 274, 277, 384, 388, 389, 396, 405, 408, 410
- Bulgaristan, 44, 77, 93, 184, 238, 278
- Bürokrasi, 152, 165, 167, 168
- Bürokratlar, 70, 159

- Çek Cumhuriyeti, 28, 80, 97, 184, 192, 231, 249, 253, 274, 366, 385
- Çoğulcu demokrasi, 216
- Çoğunluk demokrasisi, 147
- Danimarka, 14, 24, 41, 44, 51, 76, 77, 78, 80, 93, 96, 99, 111, 115, 118, 124, 130, 139, 140, 145, 154, 156, 184, 189, 214, 231, 238, 247, 249, 257, 274, 275, 277, 278, 283, 321, 327, 329, 347, 356, 366, 369, 370, 371, 373, 384, 393, 400, 401, 404, 407, 410, 414
- Demokrasi, 5, 34, 39, 41, 43, 45, 47, 50, 54, 56, 57, 59, 60, 67, 71, 103, 119, 120, 126, 131, 149, 220, 226, 252, 253, 282, 296, 302, 383, 384, 393, 397, 398, 403
- Demokratik değişim, 12, 54
- Demokratik devletler, 35, 50, 53, 213, 376
- Demokratikleşme, 57, 58, 65, 66
- Devlet, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 33, 35, 37, 38, 39, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 76, 84, 92, 99, 126, 133, 153, 155, 156, 159, 162, 164, 167, 189, 199, 202, 207, 208, 209, 214, 219, 229, 231, 232, 270, 296, 317, 338, 343, 345, 350, 351, 352, 359, 360, 378, 383, 384, 387, 388, 390, 391, 392, 393, 398, 419, 427
- Devlet teorileri, 33
- Devletler ve egemenlik, 384
- Din ve oy kullanma davranışı, 248
- Dominik Cumhuriyeti, 93, 108, 115, 202, 249, 252, 274, 307
- Dünya Bankası, 22, 36, 37, 51, 52, 108, 403
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 390
- Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), 108
- Egemenlik, 14, 19, 20, 21, 25, 32, 390
- El Salvador, 44, 93, 115, 238
- Elit teorisi, 193, 194
- Endonezya, 44
- Estonya, 34, 44, 77, 80, 97, 178, 184, 188, 238, 249, 250, 274, 275
- Federal devletler, 82, 112, 113, 419
- Federal sistemler, 80, 82, 112, 114, 117, 131
- Finlandiya, 28, 41, 44, 77, 80, 97, 99, 111, 114, 115, 124, 130, 139, 154, 156, 179, 184, 189, 214, 231, 249, 253, 257, 274, 275, 277, 278, 321, 329, 347, 370, 380, 393
- Fransa, 11, 13, 14, 15, 19, 23, 24, 26, 27, 34, 38, 40, 41, 44, 74, 78, 80, 83, 84, 93, 96, 97, 98, 99, 102, 109, 111, 114, 115, 118, 124, 130, 138, 139, 145, 147, 154, 155, 156, 164, 189, 197, 215, 236, 247, 248, 253, 257, 266, 274, 275, 277, 280, 320, 321, 329, 341, 344, 347, 366, 370, 373, 378, 379, 386, 387, 391, 411, 412, 413
- Freedom House, 35, 41, 42, 43, 44, 45, 53, 59, 60, 61, 418
- Gana, 28, 44, 93, 115, 184, 202, 238, 400
- Gönüllü örgütleri, 198, 199, 202, 217, 218, 220, 221, 222
- Güney Afrika, 14, 45, 74, 77, 78, 80, 93, 113, 115, 171, 179, 181,

- 184, 188, 204, 248, 249, 252, 253,
254, 257, 263, 274, 275, 277, 348
- Güvenlik ve çatışma teorileri, 338,
353
- Hıristiyan Demokrasisi, 257, 291
- Hırvatistan, 44, 73, 80, 93, 184,
192, 343, 385
- Hindistan, 14, 19, 44, 55, 57, 73, 74,
75, 76, 77, 78, 80, 93, 99, 107,
112, 113, 114, 118, 130, 147, 178,
183, 184, 202, 209, 216, 231, 247,
249, 256, 258, 273, 277, 299, 330,
342, 343, 344, 348, 385, 388, 396,
400, 401, 404, 405, 406, 407, 408,
410, 411, 412, 413, 414
- Hollanda, 13, 19, 21, 24, 27, 40, 41,
45, 74, 76, 80, 89, 93, 99, 112,
130, 135, 139, 147, 154, 156, 175,
178, 184, 189, 214, 231, 238, 244,
247, 248, 249, 253, 257, 274, 278,
280, 327, 329, 347, 366, 379, 386,
387, 392, 393
- Hukuk ve düzen, 348
- İç hukuk ve düzen, 338, 345
- İdealizm, 310, 355
- İdeoloji, 291, 292, 294, 307, 309,
311, 312
- İktidar, 11, 18, 73, 78, 194, 208,
218, 219, 260, 328, 329, 356, 386
- İngiliz Milletler Topluluğu, 93, 95,
101, 150, 406
- İnsan Hakları, 4, 73, 83, 339
- İnsani Gelişmişlik Endeksi, 247,
403
- İrlanda, 41, 44, 61, 76, 93, 99, 111,
114, 115, 124, 130, 139, 154, 156,
182, 184, 189, 214, 247, 248, 250,
253, 257, 261, 274, 275, 277, 304,
320, 321, 329, 380
- İskandinav ülkeleri, 214, 378
- İspanya, 24, 27, 40, 41, 45, 76, 77,
80, 93, 99, 111, 112, 114, 115,
116, 124, 130, 139, 154, 156, 175,
182, 184, 188, 189, 200, 236, 244,
248, 249, 253, 257, 258, 274, 275,
278, 304, 321, 344, 347, 373, 389
- İsrail, 4, 15, 44, 73, 76, 77, 80, 93,
97, 99, 115, 118, 138, 178, 184,
203, 249, 253, 275, 277, 342, 343,
344
- İsveç, 8, 19, 24, 34, 35, 41, 45, 56,
73, 74, 76, 77, 78, 80, 82, 93, 99,
108, 111, 113, 115, 118, 124, 130,
142, 143, 153, 154, 156, 184, 189,
214, 231, 238, 248, 249, 253, 257,
274, 275, 277, 278, 320, 321, 327,
329, 361, 366, 370, 373, 392, 393
- İsviçre, 4, 19, 41, 45, 61, 77, 78, 79,
80, 93, 99, 112, 113, 115, 124,
130, 138, 140, 142, 147, 149, 182,
184, 214, 231, 246, 247, 249, 252,
253, 274, 277, 278, 280, 320, 321,
329, 339, 380
- İtalya, 15, 21, 23, 26, 41, 44, 57, 76,
77, 78, 80, 96, 99, 102, 114, 115,
118, 124, 130, 139, 142, 154, 156,
164, 176, 177, 178, 184, 188, 189,
200, 215, 220, 231, 236, 244, 247,
248, 249, 252, 253, 257, 258, 275,
278, 280, 321, 329, 344, 346, 347,
366, 367, 369, 378, 379, 402, 410
- İzlanda, 19, 38, 41, 77, 99, 124, 154,
189, 252, 257, 274, 321, 366, 367
- Jamaika, 44, 115, 249, 274

- Japonya, 28, 44, 73, 75, 76, 77, 78, 80, 84, 99, 115, 118, 124, 130, 147, 153, 154, 156, 176, 183, 184, 187, 188, 203, 206, 215, 231, 232, 236, 244, 247, 250, 253, 257, 274, 275, 277, 278, 321, 329, 344, 347, 366, 386, 387
- Kamu politikası, 213, 269, 315, 316, 318, 325, 326, 335, 422
- Kamu politikası döngüsü, 316, 318
- Kamu sektörü, 153, 154, 155, 157, 161, 166, 320, 325, 421
- Kanada, 14, 34, 44, 74, 77, 78, 80, 93, 96, 99, 111, 112, 113, 115, 124, 130, 149, 154, 156, 178, 179, 182, 184, 216, 249, 253, 257, 258, 272, 273, 274, 275, 277, 278, 304, 321, 327, 329, 330, 361, 367, 378, 384, 400, 405, 408, 410, 414
- Karar alma, 75, 119, 290, 317, 319, 321, 322, 331
- Karşılaştırma, 4, 8, 32, 50, 65, 89, 102, 131, 149, 167, 196, 222, 243, 265, 287, 312, 335, 357, 366, 381, 398, 401, 409, 422
- Karşılaştırmalı siyaset, 15, 3, 6, 7, 8, 10, 12, 91, 146, 407, 412, 415
- Kayırmacılık, 157, 164
- Kitle iletişim araçları, 138, 170, 193, 208, 225, 226, 227, 231, 233, 235, 236, 240, 241, 243, 244, 259, 270, 395, 422, 424
- Kitlelerin siyasi davranışı, 192
- Koalisyon hükümeti, 147, 255, 269, 277, 278, 280
- Komünist Manifesto*, 87
- Konfederasyonlar, 107, 108, 117
- Korporatizm, 199, 213, 214, 218, 326, 327, 379
- Kostarika, 274, 277
- Kurumsal teori, 64
- Kuzey ülkeleri, 156
- Küreselleşme, 13, 36, 328, 351, 387, 389, 390, 423
- Latin Amerika, 43, 53, 57, 76, 95, 102, 164, 181, 183, 200, 215, 232, 236, 270, 273, 307, 389, 407, 408, 410
- Lesoto, 44
- Letonya, 15, 20, 22, 28, 44, 80, 93, 178, 187, 188, 249, 253, 274, 275
- Liberalizm, 273, 291, 297
- Litvanya, 28, 44, 97, 184, 250, 274
- Lüksemburg, 15, 41, 139, 184, 214, 379, 389
- Macaristan, 23, 44, 57, 124, 184, 187, 192, 236, 238, 250, 253, 274
- Makro analiz, 169
- Mali, 34, 37, 44, 115, 119
- Marksist teori, 158, 193, 194, 308, 309
- Marksizm, 291, 302, 309, 312
- Materyalizm/post-materyalizm, 196
- Meksika, 44, 62, 77, 78, 93, 112, 113, 124, 139, 154, 164, 176, 184, 200, 253, 260, 261, 299, 307, 327, 328, 366, 368
- Merkez-çevre teorisi, 130
- Meşruiyet, 32
- Mikro analiz, 169
- Modern devlet, 14, 18, 35, 37, 66, 87, 199, 361, 399
- Moğolistan, 44

- Morityus, 44, 115, 249, 384
 Mozambik, 28, 396
 Muhafazakarlık, 294, 295
- Namibya, 34, 44, 93, 115, 238, 253, 356
 Norveç, 41, 45, 46, 76, 93, 99, 115, 130, 139, 153, 154, 156, 184, 189, 214, 230, 231, 238, 249, 253, 257, 274, 275, 277, 278, 320, 321, 329, 344, 347, 366, 367, 379, 385, 393
- Ombudsman, 8, 80, 82, 89, 160
 Oy kullanma davranışı, 181, 261, 262, 263, 266, 277
 Oy kullanma örüntüleri, 261, 263
 Özelleştirme, 160, 162
 Özgürlük, 58, 137, 275, 298
- Panama, 45
 Parlamenter sistemler, 91, 94, 95, 96, 102, 144, 155, 207
 Parti aileleri, 272, 273, 274
 Parti sistemleri, 183, 269, 272, 273, 276, 277
 Partiler ve demokrasi, 281, 282
 Peru, 45, 77, 80, 93, 115, 184, 200, 247, 253, 274, 307, 351, 356
 Politika toplulukları, 215, 330, 355, 356, 379, 425
 Polonya, 28, 45, 57, 97, 99, 178, 188, 236, 249, 252, 253, 275, 404, 405
 Popülizm, 307
 Portekiz, 41, 45, 80, 97, 111, 115, 118, 139, 154, 156, 184, 192, 200, 249, 253, 274, 277, 278, 321, 347, 348, 370, 387, 407
 QUANGO, 229, 388, 427
- Refah devleti teorileri, 361, 376
 Refah devletleri, 25, 361, 381, 389, 425
 Referandum, 343
 Romanya, 22, 28, 45, 97, 274
 Rusya, 14, 38, 54, 62, 99, 344, 348, 386, 391, 393, 400, 404, 405
- Savunma, 290, 338, 339, 355, 357, 358
 Seçim sistemleri, 83, 245, 246
 Seçimler, 40, 158, 170, 245, 246, 307
 Seçimlere katılım, 189, 245, 247, 250, 251, 252, 266, 286
 Seçmen, 190, 247, 251, 253, 283
 Senegal, 28, 45
 Sırbistan, 45, 184, 385
 Siyasi davranış, 172, 184, 185, 187
 Siyasi elitler, 179, 191
 Siyasi katılım, 186, 188, 190
 Siyasi kültür, 173, 174, 175, 193, 196, 294, 426
 Siyasi partiler, 194, 208, 212, 239, 258, 260, 268, 424, 426
 Siyasi tutumlar, 170, 172, 184, 192, 196
 Siyasi yabancılaşma, 177
 Siyasi yarılmalar, 180
 Slovakya, 23, 45, 93, 184, 192, 249, 385
 Slovenya, 45, 97, 184, 253, 274, 385, 387
 Sosyal güvenlik, 361, 362, 363, 366, 369, 374, 375, 376, 378, 382, 395
 Sosyal harcama, 363, 364, 365, 366, 367, 369
 Sosyal sermaye teorisi, 195, 221

- Sosyalizm ve sosyal demokrasi, 302, 312
- Şili, 22, 44, 75, 80, 93, 101, 115, 175, 184, 200, 215, 248, 249, 257, 258, 259, 272, 274, 277, 299
- Tayvan, 15, 28, 45, 93, 115, 250, 275, 299, 342, 344
- Terörizm, 38, 351
- Toplumsal hareketler, 203, 204
- Türkiye, 74, 102, 115, 124, 153, 154, 184, 187, 192, 231
- Ukrayna, 45, 57, 99
- Uluslararası örgütler, 387, 390
- Uruguay, 14, 19, 45, 76, 93, 115, 215, 250, 274
- Uzlaşma demokrasisi, 147, 148
- Üniter devletler, 77, 82, 115, 117, 118, 123, 130, 133, 427
- Üniter yönetim, 109, 147
- Yargı denetimi, 80, 147
- Yasama, 76, 77, 84, 92, 93, 94, 134, 135, 136, 137, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 149, 207, 421
- Yasama komiteleri, 144
- Yasama meclisleri, 136, 144
- Yasama organları, 76, 77, 135, 136, 137, 140, 141, 145, 149, 207, 421
- Yeni Kamu Yönetimi, 153, 160, 161, 162, 164, 165, 167
- Yeni Zelanda, 7, 14, 45, 74, 77, 78, 80, 93, 111, 115, 124, 147, 154, 156, 183, 184, 216, 250, 253, 272, 273, 275, 277, 299, 321, 327, 329, 330, 348, 366, 380, 384
- Yerel yönetim, 105, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 126, 131, 133, 252, 335, 419
- Yetki ikamesi ilkesi, 120
- Yönetimin farklı düzeyleri, 70, 116, 127
- Yunanistan, 41, 44, 57, 76, 80, 99, 102, 112, 115, 124, 139, 147, 153, 154, 231, 238, 247, 249, 253, 274, 278, 369, 371
- Yurttaş hakları, 85
- Yurttaş katılımı, 220
- Yurttaş kültürü, 176
- Yurttaşlık, 175
- Zimbabve, 61, 63